

III. СТАТТІ. ДОСЛІДЖЕННЯ

Євген ПРИСОВСЬКИЙ

НАЦІОНАЛЬНЕ Й ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКЕ НАЧАЛА В ХАРАКТЕРІ ГЕРОЯ ПОЕЗІЇ БОГДАНА ЛЕПКОГО

Характер героя поезії Богдана Лепкого — яскраво виявлений характер українця і — ще точніше — поділяка. І водночас це характер людини, що живе загальнолюдськими інтересами, проблемами цілого світу.

У вірші “Заспів” спів поета починається з точних ознак рідного краю, саме Поділля: “степового запах зілля”, “звук підгірської трембіти”, але далі наростають загальнолюдські мотиви, що передаються образами загальнолюдського наповнення: це мотиви-образи веселощів весільних і похоронного суму, це “крик неволеного люду”, це життя у всій його багатогранності. Шлях від національного до загальнолюдського, діалектика, органічна єдність цих начал у характері героя спостерігаються тут, бо “крик неволеного люду” — це життя українця, але в цьому образі відчутне й почуття співпереживання з кривдженим людом цілого світу. Гострота поетових емоцій відбита в образній, метафоричній гостроті: “І — так в серце вколисався, що до смерті не забуду” [3, 32]. Авторське тире передає емоційну, гостро драматичну паузу, яка увиразнює силу поетового почуття.

Від вірша до вірша наростає ця єдність конкретно українських, подільських мотивів, образів і загальнолюдських начал. Власне вся лірика Богдана Лепкого — це

наче одна пісня про любов до рідних із дитинства місць та про любов до всього прекрасного і стражденного білого світу.

У вірші “Моя душа, як струна тая” — типологічна близькість до Шевченкового “Перебенді”, до образу співця, що починає з веселої пісні, а звертає на журбу. Тут теж спостерігаємо єдність національного (“коломийка грає”) й загальнолюдського (“похоронні плачуть дзвони”). Герой вірша, в якому пізнаємо характер самого автора, людини вразливої душі й загострених емоцій, живе бажанням волі, любові, потягом до “ясного простору”, радощами, болями людськими, розумінням “душі хорої”. Його поетичне кредо висловлене чітко, у вигляді естетичної й етичної формул, настанов, в яких ми якраз і пізнаємо близькість до “Перебенді”, але в Лепкого ще гостріше звучить акцент на загальнолюдських драматичних мотивах поезії, джерелом якої є народне життя, та й життя цілого світу:

Співаю те, що в світі бачу,
Що в серце або в мізок впало,
То засміюся, то заплачу,
Сміху немного, сліз немало [3, 33].

В заключному акорді вірша ми чуємо бажання поета сказати добре слово людям, полегшити цим словом і свій, і їхній стан. Це ж знову-таки широкий загально-

людський мотив, вічний мотив гуманності істинної поезії.

Справді, в поезії Б. Лепкого відчувається розвиток, поглиблення й загострення все того ж мотиву єдності національного й загальнолюдського начал. Наче логічно-поетичним продовженням попереднього твору є вірш “Серця мого біль”.

Серця мого біль,
Співів моїх жаль —
Вітер рідних піль,
Плескіт рідних фаль [3, 33].

Образ вітру “рідних піль” двічі повторюється в поезії, а далі йде знову суто український образ “степових могил”, що виражає ідею тієї пам’яті, яка вічно живе в серці патріота-українця. Але ж ця історична пам’ять — це й загальнолюдська властивість. Нею живе, пам’ятаючи свою історію, виховуючись на своєму минулому, й людина будь-якої національності.

Програмним для Богдана Лепкого є диптих “Поезія”. В першому вірші він наголошує саме на загальнолюдській наповненості, значущості поезії. Фігура градації дає можливість відчути зростання думки саме про загальнолюдську й соціальну заангажованість поетичного слова. Поезія “сміється на устах маленької дитини... співає при роботі... вона і там, де гостра сталь мигтить, б’ючись за волю”. Отже, автор бачить багатство поезії, її різнобічність, єдність інтимних і громадянських мотивів у ній, її вміння сказати про будь-які прояви людських почуттів, тобто бачить її універсальність. Вірш доводить, наскільки несправедливими були характеристики Богдана Лепкого як чистого естета, далекого від щоденного життя народу. Завершуючи першу частину диптиха, автор якраз заперечує естетство: “Найменше ж, друже, єсть її в химернім ритмі й ритмі” [3, 35].

В другому вірші диптиха, полемічно звертаючись до циніків і прагматиків, які заперечують значення поезії, Богдан Лепкий утверджує її естетичну й етичну функції, бо ж вона відкриває людині очі на красу світу, вона тим самим облагороджує людину. Спочатку ідея розкривається

через ряд національно забарвлених образів рідної природи (“гай зеленіє”, вітер, що “з листками розмовляє”; спів солов’я; “зозуля сива”, що кує “в лузі на калині”). А в останній строфі, що звучить як підсумок, утверджується загальнолюдська функція поезії:

Поезія правдива
Цвіте в душі, як весна,
Й таємно творить дива,
Задумана, чудесна [3, 36].

Коли найчастіше національне й загальнолюдське живуть поруч в одному вірші Богдана Лепкого, коли у вірші йде розвиток думки й почуття, втілених спочатку через образи національного, а потім — загальнолюдського звучання, то трапляються в нього й такі твори, що стоять поруч, де в одному переважає виразно національний мотив: у пісні — все життя українського народу, вся душа українця (“До народної пісні” — 3, 37—38), а в другому переважає мотив загальнолюдський: чарівність, принадна таємничість, багатогранність світу живуть не тільки в українській пісні, а в пісні взагалі, що є втіленням людської сили, краси, поетичних чарів [3, 38—39].

Як справедливо зазначає Микола Ільницький, “орієнтація на загальнолюдське, на традицію світової культури поєднувалася в поезії Богдана Лепкого з українською фольклорною стихією, що надавало його настроям національної окресленості й історичної конкретності” [1, 7]. А ще додамо, що це поєднання надавало його настроям ще й філософічності, поглиблювало суть його роздумів над буттям людини і світобудовою.

Так, у вірші “День йде по ночі, а осінь по літі” (з циклу “Над рікою”) від спостережень над конкретними картинами рідної природи, над плином конкретної річки поет йде до філософських роздумів про плин вічної ріки життя людського, про шлях від народження, від першого плачу дитини до смерті. “А ріка заодно грає-грає, Щось в ній буриться, щось в ній зітхає” [3, 43]. І думку про цю нескінченність життєвого руху, розвитку

позначено, увиразнено рядком крапок наприкінці поезії.

До цього циклу належить вірш “Намалюй мені, друже, картину”, де все життя постає як ряд контрастів, і тому образний малюнок вірша теж контрастний. “Намалюй мені гріб, а на гробі Білий хрест і червону калину”. І знову переплітаються образи конкретно українські (як-от ця “червона калина”, як “наддністрянська, підгірська долина”) й загальнолюдської наповненості, які говорять про вічний плин життя з його задумою, тихою радістю, спокоєм, із прагненням людини до гармонійного буття (“вечірня спокійна година, Синя-синя, задумана дуже”). Якщо звичайно поет будує вірші так, що в першій частині звучить національний мотив, а в другій він переростає в загальнолюдський, то в поезії “Намалюй мені, друже, картину” він раз у раз чергує мотиви першого й другого планів, образи то національного, то загальнолюдського наповнення. “Яр глибочезний”, “тернина”, “будяки, і кропива, і глоди” — все це знов-таки своє, рідне, подільське, українське. А далі — символічний образ двох доріг, між якими “яр глибокий дуже”, образ тих шляхів, якими йдуть закохані, що прагнуть єднання і зустрічають неподоланні життєві перепони [3, 43].

З вірша до вірша в циклі “Над рікою” звучить все настійніше постійний мотив поезії Богдана Лепкого — філософський, загальнолюдський мотив вічності світу й життя однієї людини як моменту, як малого фрагменту “в поемі існування” (“Вечірній дзвін” — 3, 44). У творі переплітаються конкретна, народно-пісенна й абстрактна, інтелектуально забарвлена, інтернаціональна лексика (“хвилини-перлини”, “бездонне вічне море” — і “хаос”, “момент”, “фрагмент”, “поема”), Відповідно до жанру філософського роздуму, медитації форма позначена афористичністю. Майже кожна строфа — це філософський висновок, це стисла формула.

Але завершується цикл “Над рікою” віршем “Світів бездонні океани”, в якому поет полемізує, веде діалог із самим

собою, спочатку стверджуючи, а потім заперечуючи ідею мализни людини, висловлюючи думку — підсумок філософських роздумів циклу про велич людини, про те, що в душі її вміщається весь світ — настільки ця душа багата, велика. І тут теж при висловленні філософської ідеї поет користується лексикою інтелектуального забарвлення, міфологічною й науковою [3, 44—45].

Богдан Лепкий найчастіше вдається до циклізації лірики. Це стійка традиція української поезії, традиція Шевченка, Франка й Лесі Українки.

Весь цикл “В розтоках” — це органічне поєднання суто українського, гуцульського, буковинського й верховинського начал (гори, Черемош, трембіта, полонина, ліси) й загальнолюдського (мотив вічності життя, вічності, яка особливо відчутна серед цієї вічно могутньої, безсмертної і чарівної природи). Ріка постає тут як символ плинності, розвитку. А гори — то символ висоти, коли людина наближається до ідеалу, до святощів, підноситься над земним, щоденним і буденним (вірші “Наші гори”, “Ніч над Черемошем”, “Полудне в горах”, “До Черемоша”).

У вірші “До одинокої ялиці” лунає вічний загальнолюдський мотив самотності, туги, що висловлюється через образи пустки й могили, але ж розробляється він і на образі самотньої, громом розбитої ялиці.

Так через образ національного пейзажу знов доноситься загальнолюдська думка. Так у характері автора як організуючої цикл постаті, як героя поезії ми спостерігаємо оце вічне єднання почуття любові до рідних місць, а через них — до всієї України, яка, очевидно, й ввижається йому отою самотньою ялицею, та співчуття до всіх, чия доля є трагічною, до всіх людей і всіх країв, що страждають від самоти, страждають через відсутність любові до них, співпереживання з ними.

Таке єднання спостерігаємо й у триптиху “На небі сонце гасне”. В першому творі переважають образи книжного, аристократичного й релігійного похо-

дження: “горять шпилі ognями, Мов царський діadem”; “з порфірів має стіни і вежі золоті...” Але й тут поруч ідуть милі серцю, рідні деталі пейзажу, звичайні квітки — “тоя й люби-мене”. У другому вірші переважають фольклорні образи: “сонце”, “зоряне небо ясне”, “зірки юрбою”, порівняння місяця з вівчарем “серед овець дрібних” (то — зорі); “Вітер на сопілці заграє вам пісень”. І всі ці образи грають на висловлення загальнолюдської думки:

Від поля, від лісів
Несеться у простори
Поезія світів [3, 54—55].

А в третьому вірші — знову поєднання народно-пісенної й інтелектуально забарвленої лексики, поєднання глибоко національного розуміння краси рідного краю з його поетичною природою, з його легендами й міфами та загальнолюдського відчуття безсмертя краси світу [3, 55].

Як твердить Микола Ільницький, “особистий досвід ліричного героя невіддільний від колективного досвіду етнічного середовища, а його індивідуальна пам’ять увібрала в себе історичну пам’ять народу, виражену в пісні, думі, переказі, легенді.

Співвідношення між ланками цього обопільного зв’язку поступово зміцнюється: чим більше зростає мистецький досвід автора, тим особисто окресленішою і забарвленішою стає поезія, тим органічніше вбирає в себе фольклорні елементи, підпорядковуючи їх природі індивідуального стилю” [2, 14].

Цей процес особистого окреслення й забарвлення поезії, підпорядкування фольклорних елементів природі індивідуального стилю, який вбирає в себе й загальнолюдські ноти, особливо виразно виявляється в циклі “Осінь”. У віршах “Останній птах в вирій летить”, “В’януть квіти”, “Минуло літо”, “Глуха і зимна осінь” звучать як цілком природні мотиви смерті, котра сприймається болюче, але не розпачливо, а як явище неминуче, закономірне, хоч, ясна річ, трагічне (“Такий-то вже цей божий світ. На все, що

лиш дійде до літ, Смерть покладе долоні”. — 3, 60); прощання з літом, молодістю, життям. (“Поле в млі, як в домовині Під покривалом небіжчик”; дощик, смерк, хрест, що дремає на розпутті, осінь, яка плаче за літом. — 3, 60—61; “пожовкла бадилина”, “сріблиста павутина. — 3, 61, хмари, “як олово, такі важкі і сірі”, сумний спів вітру, що “біжить слідами крові й муки, Тому такі сумні його й розбільні звуки”. — 3, 62) — ось характерні образи циклу “Осінь”. Але це не безпредметне й безпричинне модне квіління, не гра в тугу й самотність, а природно трагічний голос чуйної людини з низьким больовим порогом, голос жінки, якій болить втрата молодості, втрата сили: вони ж бо не розтринькані по-пустому, а втрачені в боротьбі.

Сполученням глибокого трагізму з оптимістичним запереченням осінньотужливих настроїв і обставин життя позначений вірш “Не люблю осінньої ночі”. Тверезо дивлячись на світ із його недосконалістю, поет вступає в єдиноборство з усім, що стоїть на перешкоді щастю людини. Рішучість, сила волі його всеміцніють. Коли в першій частині вірша він вдається в кожній строфі до кільцевого обрамлення “Не люблю осінньої ночі”, то в другій частині він іще активніше заявляє про неприйняття темряви, заперечення її, боротьбу з нею: “Не хочу осінньої ночі” — ось нова видозміна кільцевого обрамлення, що підсилює звучання загальнолюдської ідеї.

Програмним у циклі “Осінь” є, звичайно, найпопулярніший твір Богдана Лепкого “Журавлі” [3, 67]. Трагічний загальнолюдський мотив розлуки народився з конкретного національно-патріотичного. Мотив розлуки з рідним краєм, смутку вояків, що прощаються з Україною, відходячи на чужину, народив гостро трагедійне звучання твору. Алітерація на “р” підсилює відчуття трагедійності, навіть трагічної безнадії. Як пише Б. Леськів, “пісню “Чуєш, брате мій” справедливо відносять до високо патріотичних творів, справедливо пишуть, що саме в ній відображена велика любов до

матері України (не Батьківщини взагалі). І це при тому, що в контексті немає жодного конкретного слова даної тематики. Тут важливо підкреслити два моменти: суб'єктивний і об'єктивний. Перший — ми маємо приклад високої поетичної майстерності Богдана Лепкого. Другий — ось як розширився зміст метафори — макрообразу за рахунок тих життєвих історичних реалій, на які була багата наша епоха, відображення яких народ бачить у пісні” [4, 160].

Постійно живе в поезії Богдана Лепкого бажання навчити людину цінувати кожен мить життя, його радощі. Вірш “Коли в саді...” побудований із трьох строф, кожна з яких поглиблює думку автора. Тут зустрічаємося з градацією на рівні строфи-речення, речення-періоду. Сумно, тужно згадувати про минуле, але ця туга благородна, вона вчить пам'ятати кожен мить життя, цінувати і її, й життя в цілому.

Цикл “Осінь” завершується віршем “Finale”, глибоко трагедійним. Почуття жалоби, мотив прощання з життям звучать тут щиро, щемляче проникливо. Твір побудовано на повторах: “Ні тут, ні там, ніде, ніде, Ніхто, ніщо її (душу) не жде, Ніхто її не знає”; “Така бліда, така німа”; “Лиш смуток сльози рани”; “Лиш з тихим шелестом на шлях Падуть листочки бідні. Падуть зовсім, зовсім отак Надій листки послідні” [3, 73]. Ці повтори звучать гостро трагедійно, все підсилюючи почуття болю від прощання з кращими роками життя, вони стукають у серце, як отой попіль Клааса. І сьогодні неупереджений читач та дослідник творчості Богдана Лепкого бачать у таких віршах не занепадництво, а природний загальнолюдський настрій, природний стан людської душі, а ще й природну реакцію на конкретні трагічні обставини життя в уявленій Україні.

У циклі “Із записної книжки” ще гостріше й відвертіше сказано про залежність поезії від життя народу. І сказано образно, без вживання політичної лексики чи громадянських закликів. Ні, це поезія душі, що страждає від людсько-

го горя і промовляє до нас словами саме загальнолюдського звучання (“Мій спів” — 3, 74).

Коли Богдан Лепкий говорить про ті зміни, які сталися в його поезії, про еволюцію її, про наповнення віршів сумом і тугою, що викликані сумним, безпросвітним життям його краю, то відчуваємо типологічну близькість до “Трьох літ” Шевченка, який теж говорив про свою ідейно-творчу еволюцію. Але слово Шевченка гостріше, емоційно вибуховіше, а слово Лепкого — це слово тихого смутку, стримане, внутрішньо емоційне, а проте сповідально щире.

Треба сказати, що поезія Богдана Лепкого, в тім числі й цикл “Із записної книжки”, не однотонна. Хоч дослідники його творчості і вважали, що туга є домінантним станом поетової душі, який і визначав тональність його віршів, насправді Лепкий знав багату гаму емоцій, почуттів, його поезія, хоч, мабуть, у меншій мірі, ніж творчість Шевченка, Франка, Лесі Українки, Грабовського, відзначається поліфонічністю. Це його своєрідна, лепківська поліфонічність. Якщо в “Моєму співі” слово звучить сумно-тужливо, то у вірші “Субота. Вечір” — перед нами сповнена тихої гармонії картина. Він пише про людину праці з її турботами, з тихим спочинком по праці, з утіхою і спокоєм, що розлитий у природі, котра теж спочиває увечері після цілоденного труду.

Казав би ти: природа,
Знесилена роботою важкою,
Зложила руки. На чолі — погода,
Лице утіхи повне і спокою [3, 76].

Це картина життя рідного села, й водночас ми відчуваємо знову ж загальнолюдську наповненість цього малюнка з вічними образами природи й людини-трудівника.

Поет має потяг і до вічних образів, і до вічних філософських питань. У вірші “Не раз обгорнуть безталанну душу” він знову ж веде діалог із самим собою, запитуючи: “Куди мій шлях? куди моя дорога?” Чи це шлях до людей з їхнім го-

рем, болем, плачем і стоконами, з розпукою, з прокльонами на адресу такого життя? Чи, може, краще, закрити очі на всю недосконалість світу, “забити серце і душу в кайдани”, приборкати неспокійну думку, стати байдужим “на кров і на рани. І там іти, де щастя жде рум’яне?” Поет передає характерний для кожної небайдужої, мислячої, творчої людини стан сумнівів, роздумів, шукає вибору шляху, сенсу буття, свого місця в світі. Він не дає однозначної, прямолінійної, публіцистично висловленої відповіді. Він завершує вірш знову ж таки питанням, з якого твір і починався, настільки болючим, вистражданим, щирим, що в ньому відчуваш відповідь: шлях поета — з рідним людом і з усім стражданням людством. Це питання породжує невисловлену, але відчутну в підтексті відповідь, бо ж вона прочитується ще й у контексті всього вірша, вона звучить у нервово напружений, пристрасний інтонації:

Не раз обгорнуть безталанну душу
Незнані смутки сірі і тривога,
Людей питаю і питаю Бога:
Куди мій шлях? куди моя дорога?

[3, 79—80].

Водночас із гіркими, тривожними роздумами звучать у поезії Богдана Лепкого й бадьорі, відверто оптимістичні заклики та побажання. У вірші “Тішся” він тверезим поглядом дивиться на життя, в якому є “дош, морози, сонця мало”, щодня є “нове нещастя”, нові біди, клопоти, смуток. Та треба жити всупереч горю, всупереч нещастю, протиставляючи їм здоровий народний оптимізм. Треба вміти, за будь-якої негоди, знаходити щастя в житті й тішитись “цвітом, що розцвівся”, “кожним днем погоди, Парубком, що залюбився”, “Дівчиною, що ззарання Чаром впилася кохання, Кожним, кожним личком ясним Радуйся, мов щастям власним”. Це істинний оптимізм, істинний гуманізм: радіти з щастя інших, з чужого щастя, “хоч не маєш щастя свого”. Поет прагне навчити людину вміння бути щасливою, мати смак до життя, “бо без щастя Пощо нам життя придасться?!”

[3, 87]. Це утвердження оптимізму, не бадьоренького, рожево бездумного, а мужнього, мудрого й щиросердного, доброго.

Оптимістичне звучання все гучніше лунає від вірша до вірша в циклі “Із записної книжки”. У поезії “Не відбирайте надії” чуємо навіть загалом не властивий Лепкому заклик, чуємо наказові інтонації. Але гострота його почуття, сила його думки викликали саме таку форму.

Ти кріпко вір, бо віра чуда діє,
Без неї скрізь пустар і суєта.
Угору дух, хоч серце пада й мліє:
Минуле — річ свята! [3, 90].

Поет хоче бачити і в минулому ті світлі, святі сторінки, які свідчать про невмирущість народу, які мають бути перенесені і в майбутнє, в котре він вірить.

Але для цього майбутнього треба працювати сьогодні. В поезії “О стріхи мої низькі” образи рідного краю, рідних стріх викликають у Лепкого віру в майбутнє країни, в її відродження “з упадку і руїни”. І тут з’являються образи відверто громадянського звучання:

Дорога праці, труду,
Братерського єднання,
Щоб на просвіту люду
Йшли наші всі змагання [3, 90—91].

Слова, що звернені до побратимів по боротьбі за щастя народу, слова відверто національного наповнення мають у собі й загальнолюдський зміст, бо ж ідеали просвіти, єдності, праці, любові, волі — це й вічні загальнолюдські ідеали.

Віра в рідний край, в сили народу все відвертіше й могутніше звучить у поезії Лепкого. Це, звичайно, зв’язано з національними змаганнями українців, із їхньою боротьбою за незалежну, соборну Україну. Так, у вірші “Як ранком на весну”, що написаний 1918 року, поет чує весняний повів вітру волі, прихід нашого маю, вірить “глибоко й безконечно, Що правда, і добро, і наш народ не вмере!” [3, 91].

Завершується цикл “Із записної книжки” поезією “Цить, серце!”, в якій на зміну весняним образам і мотивам про-

будження, відродження краю приходять образи, якими живописується вже зріла пора в природі й людському житті — пора збирання життєвого врожаю. І знову ж тут звучить уже не роздум, а прямий заклик до активної дії:

Пора і нам
Зібрати з поля,
Що присудила Божа воля,
Як не гуртом, то сам на сам —
Пора і нам! [3, 95].

Характер героя поезії Б. Лепкого розкривається і в циклах інтимної лірики “Весною” та “Стара пісня”. Примітною рисою ментальності поетів-українців (Т. Шевченка, І. Франка, М. Старицького, П. Грабовського) є те, що в своїй інтимній ліриці вони творили, перш за все, не свій характер, не милувалися красою свого почуття, а писали про об’єкт своєї любові, живописуючи кращі риси коханої людини. В таких же традиціях витримана й любовна поезія Богдана Лепкого (“Все, що тільки я чув...” — 3, 96).

Знову ж таки в традиціях української поезії Лепкий малює, перш за все, не зовнішню красу коханої, а її духовний портрет. Кожне речення вірша — то визначення усього найкращого, що є в душі милої, а анафора “ти” ефективно доносить до нас думку про значення жінки в житті ліричного героя, про те, що все найдорожче, найцінніше в житті йде від неї. Характер коханої багатогранний. Він, як і життя, як і сама любов, зітканий із контрастів, суперечностей, і в цьому його неординарність і чарівність.

В інтимній ліриці Б. Лепкого теж органічно сплелися національне й загальнолюдське начала. Вище вже йшлося про визначальну рису характеру українського поета, що бачить у любовній поезії, перш за все, її, а не себе. Національне начало відчутне й у системі тропів, коли поет у традиціях народної пісні, пишучи про духовні джерела коханої, використовує образ криниці (“Все, що тільки я чув...”), а пишучи про свої життєві мандри й про те, як із ним поруч завжди йшло його почуття, його горе від розлуки з ко-

ханою, вдається теж до традиційного народно-пісенного образу чайки [3, 101].

Вірш “Забути — але як?”, як і вся інтимна лірика, звичайно, містить у собі велику загальнолюдську ідею: любов дає відчуття краси життя, вона дає міць творчій уяві, дає “душі вірлиний зір”, тобто розширює твої духовні обрії. Романсові повтори у вірші увиразнюють почуття поета й надають йому знову ж національного забарвлення.

До думки про любов, яка єднає людей, дає гармонію, про потребу любові як головної потреби в житті йдеться й у вірші “Не проклинай мене”. Почуття висловлене тут пристрасно, жагуче, як клятва. Поруч ідуть і образи народно-пісенного походження, й інтелектуально забарвлені тропи, а в останньому рядку, двічі повторюючись, даючи відчуття всю силу любовної жаги, звучить слово “треба” [3, 102].

Особливо виразно поєднується національна народно-пісенна форма з глибоким загальнолюдським змістом у циклі “Стара пісня”. Так, у вірші “Калино-Малино, чом листячко клониш...” образи калини, дівчини-рибчини, зелених листочків, що “попливуть водою” [3, 115] — всі ці фольклорні образи підпорядковані розкриттю загальнолюдського мотиву розлуки зі щастям-коханням, з молодістю, що минає навіки. Всі вірші цього циклу — вірші про трагічне, насильницьке поєднання дівчини з нелюбом, про трагедію безлюбного життя.

Серед творів циклу вирізняється підкреслено глибоким психологізмом іestroю трагедійністю поезія “Я виджу ї”. Поет розрізняє зовнішнє, видиме (щастя, муж із високою посадою і платою, сім’я) й внутрішнє, справжнє (нечастя, відсутність любові, взаєморозуміння, душевна відчуженість — 3, 120).

Бачачи безліч горя і в громадському, й в особистому житті, Богдан Лепкий прагне навчити людину не боятись осені, лиха. Це наскрізний мотив його циклу “Intermezzo”. Лихо мине, а радість життя — вічна, як вічна природа, як вічний світ.

Та ти не бійся: град на сонці стає,
І люта буря з вітром прогуде.
Коралями між листям запалає
Дозрілий овоч — тиха осінь йде.
(Вірш XVII із циклу, 3, 141).

Мотив знайденого щастя, спокою, думки про пору збирання життєвих урожаїв, про нагороду за життєві труди переймає цикл "Intermezzo". Але й тут поруч лунає мотив боротьби, коли найвищою нагородою для людини є відзнака страдника за народ, за людство — терновий вінець. Цей образ є наскрізним у літературі XIX—XX століть, коли йдеться про змагання за долю краю, за свободу людини (Згадаймо хоча б твори М. Старицького "Поету", Лесі Українки "Завжди терновий вінець буде кращим"). У XXIII вірші з циклу Б. Лепкий протиставляє будь-яким відзнакам, котрими звичайно нагороджують за прислужництво (ця думка вичитується з підтексту), саме терновий вінець:

Тільки терновий вінок,
Сплетений з горя квіток,
З жалю і болю,
Піде з тобою
Аж у могильний куток [3, 143].

Завершується цикл віршем "Лови життя", типологічно близьким до "Чарів ночі" Олександра Олеса. Навчаючи людину ловити життя, цінувати кожну його

мить, беручи життєві радощі, поет вважає, що треба не тужити за життям і плакати за ним — треба жити яскраво й повнокровно. "Хто тільки тужить за життям і плаче, Гірка йому година" [3, 145]. Ця вічна жадоба щастя, намагання навчити кожного бути хазяїном, творцем свого щастя — одна з найважливіших загальнолюдських істин. Вона переймає всю творчість Б. Лепкого, вірного сина України й усього людства, що, справді, завжди органічно сполучав у своєму характері риси патріота і глашатая загальнолюдських ідеалів.

Цитована література:

1. *Ільницький М.* Богдан Лепкий — поет (проблеми типології стилю) // Богдан Лепкий — видатний український письменник (Збірник матеріалів урочистої академії, присвяченої 120-річчю від дня народження письменника). — Тернопіль, 1993. — С. 3—12.
2. *Ільницький М.* Найпопулярніша постать на галицькому ґрунті... // Лепкий Богдан. Твори: В 2-х тт. — К.: Дніпро, 1991. — Т. I. — С. 5—30.
3. *Лепкий Богдан.* Твори: В 2-х тт. — К.: Дніпро, 1991. — Т. I. — 862 с.
4. *Леськів Б.* Поетика Б. Лепкого, декілька штрихів // Богдан Лепкий — видатний український письменник (Збірник статей і матеріалів урочистої академії, присвяченої 120-річчю від дня народження письменника). — Тернопіль, 1993. — С. 158—162.